

Lilia Padalka, Nataliia Yevtushenko

Лілія Падалка, Наталія Євтушенко

INTERACTIVE TEACHING METHODS AT THE UKRAINIAN LANGUAGE LESSONS IN PRIMARY SCHOOL

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

The purpose of the article is to determine the pedagogical conditions, peculiarities of using interactive teaching methods at the Ukrainian lessons in primary school.

Methodology. The following methods were used in the research: theoretical analysis of philosophical, psychological and pedagogical sources in order to clarify the key concepts of the study (interactive pedagogy, interactive learning technologies, interactive teaching methods); synthesis and generalization for theoretical grounding of urgency of the problem, formulation of conclusions; pedagogical observation, survey of primary school teachers in order to determine the interactive teaching methods that should be used in work with young learners at the Ukrainian language lessons.

Conclusions. Interactive teaching methods contribute to the dialogue of the educational process in primary school, independence in decision-making; involve in creativity when choosing the content and methods of teaching. The effectiveness of interactive teaching methods is determined by the teacher's compliance with a number of pedagogical requirements: regularity and consistency in the use of interactive technologies; careful teachers' training for their use; taking into account the pupils' age and their individual characteristics; the use of various methods and forms in the process of interactive teaching. Using interactive methods at the Ukrainian language lessons in primary school, the teacher should take care of the organization of the educational space, motivational support of the joint work, compliance with the rules of the educational cooperation, optimization of the process of the assessment system and the results of the joint work, the development of self-analysis and self-control of an individual and group work.

Keywords: interactive teaching technologies, interactive teaching methods, the Ukrainian lessons in primary school, primary school children.

Мета статті – визначення педагогічних умов, особливостей використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови в початковій школі.

Методологія. У процесі дослідження використано комплекс методів: теоретичний аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури для з'ясування ключових понять дослідження (інтерактивна педагогіка, інтерактивні технології навчання, інтерактивні методи навчання); синтез та узагальнення для теоретичного

обґрунтування актуальності досліджуваного питання, формулювання висновків; педагогічне спостереження, опитування учителів початкової школи для визначення інтерактивних методів навчання, які доцільно використовувати у роботі з молодшими школярами на уроках з української мови.

Висновки. Інтерактивні методи навчання сприяють діалогізації освітнього процесу у початковій школі, самостійності в ухваленні рішень; залучають до творчості під час вибору змісту і способів навчання. Ефективність використання інтерактивних методів навчання зумовлюється дотриманням педагогом низки педагогічних вимог: систематичності та послідовності у застосуванні інтерактивних технологій; ретельної підготовки вчителя до їх використання; урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів; використання різноманітних методів і форм у процесі інтерактивного навчання. Використовуючи інтерактивні методи на уроках української мови у початковій школі вчитель має подбати про організацію освітнього простору, мотиваційне забезпечення спільної діяльності, дотримання правил навчального співробітництва, оптимізацію системи оцінювання процесу та результатів спільної діяльності, розвиток навичок самоаналізу й самоконтролю індивідуальної та групової діяльності.

Ключові слова: інтерактивні технології, інтерактивні методи навчання, уроки з української мови в початковій школі, молодші школярі.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Освітня реформа, яка реалізується у початковій школі, переорієнтувала процес навчання на особистість дитини і змінила акценти: засвоєння знань перестало бути метою освітнього процесу у початковій школі, покликання якої стало формування життєво важливих компетентностей в учнів, розвиток ініціативи та самостійності дітей. Концепція «Нова українська школа» визначила нові вимоги до змісту, умов і результатів навчання, які стало практично неможливо досягти, використовуючи лише традиційні методи навчання. Тож одним із способів вирішення даної проблеми стало впровадження у освітній процес НУШ активних методів навчання та інтерактивних навчальних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Теоретичні аспекти використання інтерактивних технологій навчання, їх класифікація, педагогічні умови їх використання детально аналізуються у науковому доробку С. Крамаренко, А. Нісімчука, О. Пометун, Г. Селевко, В. Химинець та ін. У дослідженнях О. Біди, С. Іванішеної, В. Пилипчука та ін. обґрунтовується доцільність застосування інтерактиву для посилення ефективності процесу навчання у початковій школі. Певні технологічні аспекти використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови у початковій школі досліджуються О. Караман, Н. Манагаровою, Н. Пилипенко та ін. Водночас не достатньо визначеними

залишаються педагогічні умови використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови в початковій школі, методичні особливості їх застосування.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у визначенні педагогічних умов, особливостей використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови у початковій школі.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного та експериментального дослідження. У процесі дослідження використано комплекс методів: теоретичний аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури для з'ясування ключових понять дослідження (інтерактивна педагогіка, інтерактивні технології навчання, інтерактивні методи навчання); синтез та узагальнення для теоретичного обґрунтування актуальності досліджуваного питання, формулювання висновків; педагогічне спостереження, опитування учителів початкової школи для визначення інтерактивних методів навчання, які доцільно використовувати у роботі з молодшими школярами на уроках з української мови.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Термін «інтерактивна педагогіка» доволі новий. Він був уперше використаний у 1975 р. німецьким дослідником Гансом Фріцем, який фактично поєднав два англійські слова «inter», що означає взаємний і «act» – діяти. На його думку, інтерактивне навчання – це така форма організації освітнього процесу, при якій виникає особлива, «комфортна» атмосфера у класі, за якої кожен учень може відчутти свою успішність та інтелектуальну

спроможність і яка реалізується за допомогою інтерактивних методів навчання (Енциклопедія образовательных технологий, 2005, с. 153). Зауважимо, що перші «паростки» інтерактивного навчання зустрічають ще за часів Сократа, який пропонував своїм слухачам шляхом запитань і відповідей знаходити «істину». Елементи інтерактивного навчання були присутні і в Белл-ланкастерській системі, яка була розповсюджена в Англії у кінці XVIII – на початку XIX ст. та у США наприкінці XIX ст.

В Україні елементи цієї педагогічної технології були використані під час реформування шкільної освіти у 1920-х рр. Тоді учням пропонувалося в якості методу навчання – виконувати навчальні проекти, зміст яких вони визначали самостійно. Згодом у бригадно-лабораторному методі було використано інтерактивну технологію роботи в змінних парах. У процесі організованого діалогу у парі здійснювалося взаємонавчання, потім же склад пар змінювався, і процес повторювався знову.

Проте у 1930-х рр. усі інновації у освітньому процесі були припинені, а освіта стала уніфікованою і репродуктивно-орієнтованою.

Аналіз педагогічної літератури свідчить, що елементи інтерактивних методів навчання зустрічаються і в авторських технологіях Ш. Амонашвілі, Л. Занкова, В. Шаталова, які до ознак інтерактивних методів навчання відносили:

- наявність загальної мети, проте не однакою для всіх учнів і чітко спланованого плану її досягнення;
- опору на суб'єктний досвід кожної дитини;
- навчання в режимі діалогу, полілогу та взаємонавчання;
- роботу в команді;
- активність, ініціативність усіх дітей у освітньому процесі;
- створення ситуації успіху, активізації пізнавального інтересу учнів;
- демократизм, партнерство, рівноправність, паритетність у відносинах;
- обов'язково наявність проблемного завдання, навколо якого і має відбуватися проблемно-пошукова діяльність;
- поєднання індивідуальної, парної, групової, колективної роботи (Вікова психологія, 2005, с. 27).

Г. Селевко зазначає, що інтерактивні методи навчання – це форма активних методів навчання, які передбачають активність школярів при відносній пасивності навчального оточення (Селевко, 2005, с. 153). Вчитель мотивує дітей, стимулює їх пізнавальну діяльність, ініціативність

та самостійність і вони самі «вишуковують» знання у результаті ефективної взаємодії та співпраці з однокласниками та педагогом.

О. Пометун та Л. Пироженко наголошують, що інтерактивні методи навчання – прагматичні, оскільки спрямовані на допомогу дитині у її самореалізації, розкриттю і розвитку її інтелектуальних здібностей та потенцій (Пометун, & Пироженко, 2004, с. 192). Результат розвитку при застосуванні інтерактивних методів навчання визначається передусім активністю самої дитини, її «включеністю» у процес діяльності.

С. Іванішена зазначає, що інтерактивні методи навчання є інформаційно-операційними, оскільки вони сприяють формуванню знань, умінь і навичок з усіх навчальних предметів, а також способів розумових дій: аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації (Іванішена, 2006, с. 9). Окрім того, інтерактивні методи, на думку дослідниці, сприяють розвитку довільної поведінки молодших школярів, формуванню у них комунікативних умінь та організаторських здібностей (Іванішена, 2006, с. 10).

Отже, інтерактивні методи навчання переорієнтують процес навчання на особистість школяра. Проте, ефективне використання інтерактивних методів навчання на уроках у початковій школі можливе за дотримання низки педагогічних умов. У тлумачному словнику української мови (1999) зазначається, що умова – це «необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чогонебудь або сприяє чомусь» (Філософський енциклопедичний словник, 1998, с. 632). До умов зазвичай відносять зовнішні і (або) внутрішні обставини, те, від чого що-небудь залежить (С. Ожегов). У філософському розумінні умови визначають зовнішні обставини, які детермінують виникнення певного явища, результату цілеспрямованої діяльності (Філософський енциклопедичний словник, 1998, с. 367).

Оскільки ми розкриваємо зміст поняття «педагогічні умови використання інтерактивних методів на уроках української мови у початковій школі», то логічним є твердження, що мова йде про обставини, пов'язані з організацією освітнього процесу на уроках української мови у початковій школі, з тим зовнішнім середовищем, у якому відбувається пізнавальна, навчальна, науково-дослідна та виховна діяльність молодших школярів, спрямована на формування у них знань, умінь і навичок, розвиток їхньої світоглядної культури тощо.

Українською вченою О. Комар виділено такі педагогічні умови використання

інтерактивних методів у освітньому процесі загальноосвітньої школи:

- обов'язкова залученість до роботи всіх учнів;
- активна учнів має заохочуватись і стимулюватись педагогом;
- учні та вчитель мають «напрацювати» та виконувати правила роботи;
- обмежена кількість учнів під час використання інтерактивних методів навчання;
- навчальний клас має бути підготовленим для такої форми роботи (Комар, 2006, с. 58).

О. Пометун (2004) досліджуючи особливості використання інтерактивних методів навчання також виділила обов'язкові умови для ефективної реалізації інтерактивних методів навчання. Серед них, насамперед, створення позитивної психологічної атмосфери в класі під час уроку, оскільки саме вона є запорукою відкритого діалогу між учнями та педагогом, і є основою для саморозкриття та самопрезентації дітей (Пометун, & Пироженко, 2004, с. 87).

Наступною умовою є оптимальне облаштування освітнього простору. Меблі у шкільній кімнаті мають бути розставлені таким чином, щоб учні мали змогу рухатися, працювати парами, вести дискусію. Важливим є і матеріально-технічне забезпечення навчальної аудиторії: наявність сучасних технічних засобів навчання, різноманітних матеріалів та канцелярського приладдя.

Повноцінна інтеракція неможлива і без запровадження спеціальних правил у класі, які є обов'язковими для всіх. Такі правила мають бути сформовані в процесі спільної діяльності педагога і учнів. За таких умов, ці правила будуть прийняті та усвідомлені учнями як свої особисті, а отже учні будуть їх дотримуватися у навчальній аудиторії незалежно від присутності педагога. Окрім того, вчитель не може оптимально використовувати інтерактивну технологію без спеціальної підготовки.

Закцентуємо на важливості поступового впровадження інтерактивних методів у процес навчання. Використання інтерактивних методів має бути комплексним і складати певну систему, яка повинна мати адекватну логіку впровадження, алгоритм нарощення складності.

Використовуючи інтерактивні методи навчання, вчитель має постійно спиратися на принцип актуальності знань та зв'язку їх із сучасним життям, урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів.

Як стверджує М. Савчин, характерною особливістю молодших школярів є їхньої спрямованість на процес навчання, зокрема на його зовнішню організацію (Савчин, &

Василенко, 2005, с. 64). У початковий період навчання учнів цікавлять передусім окремі факти, явища, події, тобто захопливість матеріалу, який вивчається на уроці. При цьому пізнавальні інтереси молодшого школяра характеризуються переважно орієнтацією на вчителя. Отримавши схвалення педагога, позитивну оцінку власної діяльності у дітей виникає відчуття самоповаги, бажання проявити себе з кращого боку, продемонструвати свої здібності. У результаті цього, навчальна діяльність стає засобом самоствердження дитини не тільки серед авторитетних дорослих, а й серед однолітків.

Психологами встановлено, що ігрова діяльність для учнів початкової школи продовжує посідати значне місце в їхньому житті і не втрачає для них привабливості. Через це, використання дидактичних ігор є одним із провідних методів стимулювання пізнавальної активності школярів.

Зважаючи на те, що пам'ять і увага молодших школярів все ще характеризується мимовільністю, у роботі з даною віковою категорією дітей важливим є використання методу створення ефекту здивування й емоційного захоплення, тобто використання проблемності, інтриги, парадоксів.

У молодшому шкільному віці ефективні умови для взаємодії учасників освітнього процесу створюються саме у процесі використання інтерактивного навчання, яке передбачає діалогічність, діяльнісно-творчий характер, підтримку індивідуального розвитку дитини, надання їй самостійності в ухваленні рішень, творчості, виборі змісту і способу навчання та поведінки.

Інтерактивне навчання виконує такі важливі виховні функції у цей період: нормативну, що відображає засвоєння школярами норм соціально-типової поведінки (спілкування як нормативний процес); пізнавальну – набуття школярами індивідуального соціального досвіду у процесі спілкування (спілкування як пізнавальний процес); емоційну, що характеризує спілкування як ефективний процес; актуалізуючу – реалізація у спілкуванні типових та індивідуальних сторін особистості молодшого школяра.

В. Давидов наголошує, що за умов навчальної взаємодії відбувається організація життя та діяльності учнівського колективу на основі поєднання управління, самоуправління та саморегуляції (Давидов, 1996, с. 49). Запропоновані для спільного вирішення проблемні завдання вимагають від учнів самостійних рішень під час обміну

думками, у процесі чого розвивається критичність мислення: здатність самостійно аналізувати інформацію, визначати її сутність, порівнювати з іншою інформацією і робити власні висновки; уміння бачити помилки або штучні спотворення в аргументації партнерів та в інших джерелах інформації; переглядати свої позиції, прагнення до пошуку більш оптимальних рішень, дій, висновків у конкретних ситуаціях. Водночас у такому освітньому середовищі формуються показники соціалізованості молодших школярів, такі як: принциповість, сміливість в обстоюванні своїх позицій, віра у власні можливості; відкритість до сприйняття інших поглядів, повага до їх різноманітності.

Важливим є і врахування рівня сформованості попередніх знань, умінь, навичок учнів; рівня їх працездатності; пізнавальної і практичної самостійності; темпу розвитку; мотивації навчальної діяльності; характеру перебігу пізнавальних процесів; рівня розвитку вольової сфери.

Отже, використання інтерактивних методів навчання на уроках у початковій школі допомагає досягнути триєдиної мети навчання: навчальної, розвивальної та виховної, за умов врахування виділених педагогічних умов, а саме: дотримання систематичності та послідовності у застосуванні інтерактивних методів; ретельної підготовки вчителя до використання інтерактивних технологій, врахування вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів; забезпечення безперервної діалогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу; попередньої підготовки учнів до використання інтерактивних технологій; використання різноманітних методів і форм у процесі інтерактивного навчання.

О. Горошкіна відзначає, що інтерактивні методи навчання на уроках української мови – це способи міжособистісної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в режимі вчитель – учень, учень – учень, учень – учень, що забезпечують ефективну реалізацію мети й завдань уроку, мають значний комунікативний, соціокультурний та виховний потенціал (Горошкіна, 2013, с. 7).

Оскільки в межах однієї статті нам здається неможливим розглянути всі методи інтерактивного навчання, які використовуються на уроках української мови у початковій школі, то ми розкриємо сутність найбільш, на нашу думку, цікавих та насамперед ефективних, що використовуються учителями початкової школи у викладанні української мови. Так, більшість педагогів відзначають ефективність використання «Орфографічних тренажерів».

Наприклад, під час вивчення теми «Ненаголошені голосні в корені слова» задля підвищення грамотності письма молодшим школярам варто запропонувати «Орфографічний тренажер», у якому були б написані слова з пропущеними ненаголошеними голосними в корені: «п..ро», «пл..че», «с..стра», «оз..ро», «д..рева». Учень має підібрати перевірні слова і вставити пропущений звук. З метою інтеракції, сусід по парті, інший учень має перевірити якість виконаного завдання. Після перевірки діти змінюють ролі. Потім цим же парам учнів можна запропонувати скласти міні-твір, використовуючи усі запропоновані слова. Така вправа сприяє засвоєнню та закріпленню знань, окрім того форма її проведення дозволяє виховувати у школярів відповідальне ставлення до роботи, вміння працювати в команді, розвиває уяву та творчу фантазію. Такі «Орфографічні тренажери можна використовувати і під час вивчення таких тем, як «Апостроф», «Правопис префіксів з-, с-».

З метою розвитку усного мовлення школярів на уроках української мови варто складати та інсценізувати діалоги. Така робота розвиває не лише комунікативні навички дітей, а й сприяє розвитку їхньої акторської майстерності. Зауважимо, що теми діалогів мають «перетинатися» з реальним життям молодших школярів і спонукати їх виражати свої думки та почуття. Наприклад, молодшим школярам можна запропонувати скласти такі діалоги, як: «Мені купили нову іграшку», «У магазині», «Розмова з бабусяю по телефону».

Вивчаючи теми про частини мови у 3 класі, молодшим школярам доречно запропонувати ще один інтерактивний метод, який належить до технології кооперативного навчання – «роботу в групах». Наприклад, об'єднавши клас у кілька груп, запропонувати кожній групі виконати завдання: відгадати загадку та підібрати якомога більше прикметників, утворивши «Павутинку» («Асоціативний куш»).

Поширеним є і використання вчителями таких методів, які належать до інтерактивних технологій колективно-групового навчання, як: «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Навчаючись – учусь», «Ажурна пилка», «Вирішення проблем», «Дерево рішень».

Погоджуємося із Н. Манагаровою, що важливим інтерактивним механізмом, який сприяє розширенню світогляду молодших школярів, їх творчого потенціалу є інтелектуальні ігри (Манагарова, 2015, с. 20). Гра є природним процесом для дитини, у грі

вона вчиться виконувати правила, слідувати інструкції, вона фантазує і розв'язує складні проблемні ситуації, які сприяють формуванню її життєвих компетентностей. Для організації парної та групової роботи учнів на уроках української мови варто використовувати такі інтерактивні ігри, як: «Казки навиворіт», «Повтори навпаки», «Схожі хвостики», «Веселий потяг». Цікавою є гра «Чарівні перетворення», яка передбачає добір до поданого слова якнайбільше нових, замінюючи лише одну єдину літеру.

Для узагальнення вивченого матеріалу можна використовувати такий інтерактивний метод, як «кластер» («карта понять», mind map). Сутність методу полягає у виділенні смислових одиниць теми та їх графічному оформленні у вигляді сузір'я, пучка. На дошці вчитель записує ключове поняття, а навколо – діти записують слова, словосполучення, образи, факти, ідеї, що асоціюються з цим поняттям і розкривають його зміст. Тож відбувається систематизація, структурування матеріалу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Досить популярним у початковій школі на уроках української мови є використання методу «фішбоун» («риб'ячий скелет», «fishbone»). Це своєрідна ментальна карта, в її основі – схема – риба – скелет, де «голова» є символом проблеми, яка досліджується, а «кістки» риби – символізують причини і факти, що розкривають суть даної проблеми, «хвіст» – висновки, який діти формують внаслідок опрацювання проблеми. Використання цього методу на уроках української мови сприяє розвитку у молодших школярів умінь працювати з інформацією, виділяти головне, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати, систематизувати і робити висновки.

Досвідчені вчителі використовують метод колективно-групового навчання «Дерево знань». На звичайній або мультимедійній дошці вчитель розміщує зображення «Дерева знань». На дереві висять його «плоди» – запитання. Клас об'єднується у групи. Кожна група по черзі зриває «плід» і дає відповідь на запитання «плоду». Наведемо приклади запитань:

Що таке іменник? (навести приклад);

Які іменники пишуться з великої літери, а які з малої?;

Як називаються іменники, що відповідають на питання «хто?», на питання «що?»;
Як змінюються іменники?;

Чим виступає в реченні іменник?

Використання такого інтерактивного методу на уроках української мови не лише сприяє систематизації знань учнів, а й сприяє формуванню умінь працювати в команді.

Серед інтерактивних методів навчання все більшу популярність набуває метод буктрейлер («booktrailer»). Цей метод передбачає усвідомлення вивченої теми на базі подання матеріалів, зібраних з різного роду джерел, в іншій формі: розповіді, презентації, плаката. За допомогою цього методу молодших школярів доцільно вчити переказувати, розвивати їхнє зв'язне мовлення. Наприклад, учню можна запропонувати прочитати оповідання, на аркуші паперу за допомогою різних матеріалів (малюнків, фломастерів) відтворити його сюжет; переказати оповідання так, щоб у інших з'явилося бажання прочитати цей твір.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Інтерактивні методи навчання сприяють діалогізації освітнього процесу у початковій школі, самостійності в ухваленні рішень; залучають до творчості під час вибору змісту і способів навчання. Ефективність використання інтерактивних методів навчання зумовлюється дотриманням педагогом низки педагогічних вимог: систематичності та послідовності у застосуванні інтерактивних технологій; ретельної підготовки вчителя до їх використання; урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів; використання різноманітних методів і форм у процесі інтерактивного навчання. Використовуючи інтерактивні методи на уроках української мови у початковій школі вчитель має подбати про організацію освітнього простору, мотиваційне забезпечення спільної діяльності, дотримання правил навчального співробітництва, оптимізацію системи оцінювання процесу та результатів спільної діяльності, розвиток навичок самоаналізу й самоконтролю індивідуальної та групової діяльності.

Список використаних джерел

- Біда О. А. Структура і методика інтерактивного уроку. *Початкова школа*. 2007. № 7. С. 64–67.
Горошкіна О. Особливості використання інтерактивних методів на уроках української мови. *Українська мова та література в школі*, 2013. №3. С. 7–10.

- Давыдов В. Теория развивающего обучения. Москва: ИНТОР, 1996. 544 с.
- Іванішена С. Форми та методи інтерактивного навчання. *Початкова школа*. 2006. №3. С. 9-11.
- Комар О. Навчання школярів за інтерактивними методами. *Рідна школа*. 2006. №5. С. 57-60.
- Манагарова Н. (2015). Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2015. №11-12. С. 20-21.
- Новий тлумачний словник української мови. Т. 2. Київ: Аконіт, 1999. 912 с.
- Пометун О. І., Пироженко Л. В. Інтерактивні технології навчання. Київ: А.С.К, 2004. 192 с.
- Савчин М., Василенко Л. Вікова психологія. Київ: Академвидав, 2005. 360 с.
- Селевко Г. Энциклопедия образовательных технологий. Т. 1. Москва: Народное образование, 2005. 556 с.
- Философский энциклопедический словарь. Москва: ИНФРА-М, 1998. 569 с.

References

- Bida, O.A. (2007). Struktura i metodyka interaktyvnoho uroku [Structure and methodology of the interactive lesson]. *Pochatkova shkola – Primary school*, 7, 64-67.
- Horoshkina, O. (2013). Osoblyvosti vykorystannia interaktyvnykh metodiv na urokakh ukrainskoi movy [The peculiarities of using interactive methods at the Ukrainian language lessons]. *Ukrayinska mova ta literatura v shkoli – Ukrainian language and literature in school*, 3, 7-10.
- Davydov, V. (1996). *Teoriya razvivayushchego obucheniya [Theory of developmental learning]*. Moscow, Russia: INTOR.
- Ivanishena, S. (2006). Formy ta metody interaktyvnoho navchannia [Forms and methods of interactive learning]. *Pochatkova shkola – Primary school*, 3, 9-11.
- Komar, O. (2006). Navchannia shkoliariv za interaktyvnymi metodami [Teaching pupils through interactive methods]. *Ridna shkola – Native school*, 5, 57-60.
- Manaharova, N. (2015). Rozvytok tvorchykh zdbnostei molodshykh shkoliariv na urokakh ukrayinskoi movy [Development of primary schoolchildren's creative abilities at the Ukrainian language lessons]. *Vidkrytyi urok: rozrobky, tekhnolohii, dosvid – Open lesson: development, technologies, experience*, 11/12, 20-21.
- Novyi Tlumachnyi Slovnyk Ukrayinskoi Movy [New interpretative dictionary of the Ukrainian language] (1999). Vol. 2. Kyiv: Akonit.
- Pometun, O. & Pyrozhenko, L. (2004). *Interaktyvni tekhnolohii navchannia [Interactive teaching technologies]*. Kyiv, Ukraine: A.S.K.
- Savchyn, M. & Vasylenko, L. (2005). *Vikova psykholohiia [Age psychology]*. Kyiv: Akademydav.
- Selevko, G. (2005). *Entsyklopediya obrazovatelnyh tehnologiy [Encyclopedia of educational technologies]*. Vol. 1. Moscow, Russia: Narodnoe obrazovanie.
- Filosofskiy entsiklopedicheskiy slovar. [Encyclopedic Dictionary of Philosophy]. (1998). Moscow, Russia: INFRA-M.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2020

Padalka L.

*Bachelor Student,
T.H. Shevchenko National University
«Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine)
E-mail: lilypadalko@gmail.com*

Падалка Л.

*Студентка освітнього ступеня «Бакалавр»,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна)
E-mail: lilypadalko@gmail.com*

Yevtushenko N.

*Bachelor Student,
T.H. Shevchenko National University
«Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine)*

Євтушенко Н.

*Студентка освітнього ступеня «Бакалавр»,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна)*

